

М. Г. Пивоваровдоктор економічних наук, професор
Класичний приватний університет

ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті наведено шість етапів становлення, розвитку й основні характерні особливості кожного з етапів суб'єктів малого підприємництва. Воно є провідним сектором ринкової економіки й забезпечує зростання ВВП, розширює сферу зайнятості населення та сприяє економічному й соціальному розвитку країни.

Незважаючи на позитивні та негативні явища розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні, малий бізнес працює відносно стабільно. Висвітлено загальні та специфічні негативні фактори, що впливають на діяльність малих підприємств, а також запропоновано шляхи для їх усунення.

Ключові слова: парадигма, малі підприємства, етапи розвитку малого підприємництва, спрощена система оподаткування, державна програма підтримки бізнесу, обсяг реалізації продукції, ВВП, шляхи покращення роботи суб'єктів малого підприємництва.

I. Вступ

Малий бізнес є рушієм усіх позитивних процесів, які відбуваються в економіці розвинутих країн, робить значний внесок у суспільний прогрес та є основою стійкого зростання економіки. Особливо це стосується сучасних умов господарювання в Україні, де мале підприємництво є провідним сектором ринкової економіки, сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції національної економіки, забезпечує зростання валового внутрішнього продукту, насичує внутрішній товарний ринок, розширює сферу зайнятості населення та сприяє економічному й соціальному розвитку країни. Саме тому мале підприємництво відіграє важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності країни на світовому ринку та є одним із пріоритетів державної регуляторної політики України, яка повинна сприяти розвитку малого й середнього підприємництва як рушійної сили економічного зростання національної економіки.

II. Постановка завдання

Мета статті – осмислення ефективності ринкової економіки й державної політики у сфері розвитку національної й регіональної систем підтримки малого підприємництва в Україні.

III. Результати

Новітня історія підприємництва в Україні починається з “перебудови”, під якою мали на увазі відхід від адміністративно-командної системи господарювання, ідеї про соціальну рівність, розподіл доходу під гаслом “від кожного по здатностям, кожному по потребах” і перехід переважно до економічних методів керування виробництвом.

У основі функціонування економічної системи повинні бути приватна власність, вільне підприємництво й конкуренція. Ефективні ринкові інститути виникають у суспільстві, яке має вбудовані стимули до створення й закріплення ефективних прав власності. Повноту людського існування економічно забезпечує власність як інститут вільного індивідуального вибору пов'язаної з ним відповідальності. Наявність приватної власності й конкурентних ринків є фундаментальним постулатом, аксіомою вискоєфективної ринкової економіки.

За 24 роки незалежності України система малого бізнесу пройшла складний шлях як у економічному, політичному, так і соціальному вимірах. Цей шлях характеризували значною кількістю змін у системі державного регулювання, які позитивно або негативно впливали на розвиток малого бізнесу. Тому результати дослідження є актуальними.

Насамперед, на нашу думку, можна виокремити такі етапи розвитку малого підприємництва залежно від найхарактерніших політичних, економічних, суспільних та інших факторів впливу на національне господарство.

Перший етап спостерігали ще в умовах колишнього СРСР наприкінці 80-х і на початку 90-х рр. XX ст. Виділення безлічі пільг, зокрема за рахунок засобів держбюджету, відносно сприятливий стан справ у економіці в цілому зумовили “золоте століття” для малого підприємництва в цей період. Відбувалося дуже швидке нагромадження капіталів у галузях дефіцитних товарів, що набули широкого вжитку, побутових послуг, роздрібно торгівлі, громадського харчування тощо.

Другий етап (1991–1995 рр.) – початок “шокової терапії”. Цей етап характеризують

просуванням уперед у розумінні суті економічних проблем малого підприємництва й найвищими темпами зростання кількості малих підприємств. У загальній галузевій структурі малого підприємництва в 1992 р. відбулося помітне зменшення частки малих підприємств у сфері матеріального виробництва, промисловості, будівництва. Водночас відбувалося збільшення частки малих підприємств, зайнятих у торгівлі й громадському харчуванні (до 17,6%), у посередництві (до 14%). Одразу після лібералізації цін різко активізувалася зовнішня торгівля, у чому не останню роль зіграли "човники". Пік росту загальної чисельності малих підприємств припадає на 1995 р. Їх кількість досягла 96,019 од. Цей період збігся з масовою ваучерною приватизацією, яка в цілому для малого виробництва мала скоріше негативні наслідки. Період чекової приватизації (1992–1994 рр.) призвів до створення "командного номенклатурного капіталізму". Держава проводила політику у сфері розвитку національної й регіональної систем підтримки малого підприємництва в Україні.

Третій етап (1996–2000 рр.) – малі підприємства в боротьбі за виживання пристосувалися до складностей ринку. Так, для підвищення своєї життєздатності вони активно диверсифікують свою господарську діяльність. Більш ніж половина малих підприємств неторгового профілю, крім основної діяльності, займалися ще й торгівлею – нескладною, але відносно прибутковою діяльністю зі швидким строком оборотності капіталів. А торговельні капітали внаслідок конкуренції, що зростає, усе частіше спрямовують у виробництво, хоча й у найпростіших його формах.

На цьому етапі чітко прослідковуємо націленість економічної політики на створення концепції розвитку малого підприємництва в Україні. Виробляли конкретні заходи реальної допомоги малому бізнесу по всій країні з наданням самостійності регіонам у вирішенні цих проблем.

Протягом 1996–1997 рр. спостерігаємо певні позитивні зрушення, які стали особливо помітні до середини 1997 р. Місячну інфляцію вимірювали десятими частками відсотка, реальні процентні ставки знизилися до 10% річних, збільшився обсяг кредитування банками реального сектору, що зумовило припинення спаду й початок економічного зростання. Найважливішою особливістю третього етапу розвитку малого бізнесу є зменшення ступеня кримінального тиску. Посилення ролі органів правопорядку значною мірою сприяло цьому процесу. З іншого боку, ринковий механізм, що саморегулюється, нівелював рівень прибутковості малого бізнесу, що стало наслідком зниження впливу кримінальних структур у цьому сек-

торі. У 1998 р. розпочалася світова фінансово-економічна криза, яка призвела до глобальної інфляції. Курс гривні відносно долара США зменшився майже вдвічі, що, відповідно, призвело до скорочення доходів підприємців.

Четвертий етап (2001–2005 рр.) є суперечливим. З одного боку, наслідками серпневої кризи стали значні фінансові втрати, яких зазнало багато економічних суб'єктів, тимчасовий параліч розрахункової системи, фактичне припинення кредитування, різкий спад реального виробництва, масштабне згорання діяльності в найбільш ринково просунутих секторах української економіки, істотне скорочення реальних доходів, зниження рівня життя населення, помітне збільшення безробіття – усе це стало результатом скорочення державної політики у сфері розвитку національної та регіональної систем підтримки малого підприємництва в Україні. З іншого боку, уже до кінця 1999 р. мале підприємництво вийшло з кризи.

П'ятий етап (2006–2010 рр.) характеризують тим, що на державному рівні було здійснено заходи, життєво важливі для подальшого розвитку малого підприємництва. Їх мета – просування малого бізнесу на якісно новий рівень.

Шостий етап – кінець 2011 р. – сьогодення. Усі позитивні тенденції розвитку сектору малого підприємництва можуть бути ліквідовані впливом як загальних, так і специфічних факторів, зумовлених кризовими явищами в економіці, політиці та соціально-напруженим становищем в Україні, пов'язаним як із бойовими діями, так і з іншими суперечностями у владних структурах і суспільстві.

За 24 роки функціонування малого й середнього бізнесу в Україні змінилося п'ять президентів, декілька урядів, Верховних Рад, інших інститутів та інституцій. Більше десяти разів уповноважені органи вносили зміни в розвиток суб'єктів малого підприємництва. Станом на 2012 р. структура суб'єктів малого підприємництва за розмірами в Україні становила: малі підприємства – 93,16%, середні – 6,44%, великі – 0,4% [1, с. 263]; станом на 2015 р.: малі підприємства – 94%, середні – 5%, великі – 1%, тому у статті наведено результати дослідження соціально-економічного розвитку системи малих підприємств. Звичайно, кожна державна управлінська структура КМУ та його відомства робили свій внесок у нормативно-правові документи з регулювання та дерегуляції системи розвитку малих підприємств в Україні.

За цей час десятки разів вносили зміни в умови розвитку малого бізнесу, зокрема в систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва, які працюють за спроче-

ною системою: спочатку було три групи суб'єктів малого підприємництва, потім чотири [2], шість [3], а з 25.12.2014 р., згідно з Законом України "Про внесення змін у Податковий кодекс України", уже спрощену систему оподаткування "спростили" ще

більше. Від колишніх шести груп платників єдиного податку (ЄП) залишиться тільки три, більшість суб'єктів належатиме до третьої групи (табл. 1), остання група – група ЄП – є фіксованим сільгосподатком.

Таблиця 1

Останній варіант спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Група "Єдиного податку"	Обмеження		Види діяльності	Ставка податку
	З доходу	З кількості найманих працівників		
1 група	До 300 тис. грн за рік	Працюють без найманих працівників	Торгівля на ринку, надання побутових послуг	1–10% від мінімальної зарплати за календарний місяць
2 група	До 1,5 млн грн за рік	До 10 найманих працівників	Побутові послуги, виробництво й продаж товарів	2–20% від мінімальної зарплати за календарний місяць
3 група	До 20 млн грн за рік	Необмежено	Будь-які види діяльності, крім тих, які заборонено платникам єдиного податку	2% від доходу – для платників НДС; 4% від доходу – для неплатників НДС

Із даних табл. 1 бачимо, хто і на яких умовах наразі може працювати за "Спрощеною системою оподаткування" в підприємницькій діяльності країни. Збільшено межі щорічних доходів для підприємців: перша група ЄП – до 300 000 грн замість 150 000 грн, друга група ЄП – до 1 500 000 грн замість 1 000 000 грн, третя група ЄП – до 20 000 000 грн замість 3 000 000 грн для фізичних осіб і 5 000 000 грн для юридичних осіб. Також для платників єдиного податку третьої групи знижено ставки єдиного податку: до 2% із ПДВ або 4% без ПДВ. Розмір мінімальної зарплати до жовтня 2015 р. становив 1 218 грн, а з 01.09.2015 р. по 30.04.2016 р. – 1 378 грн. Доходом платників єдиного податку, які працюють за договорами комісії, будуть вважати тільки їх винагороду. Крім того, змінювався склад груп, ставки єдиного податку, умови обліку, адміністрування тощо.

Водночас змінювалася назва й функції органа державного регулювання й розвитку підпри-

ємництва в Україні: спочатку ліквідували Державний Комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва [4], а замість нього створили Державну службу з питань регуляторної політики та розвитку підприємства. Потім (з 06.01.2015 р.) Кабінет Міністрів України ухвалив створення Державної регуляторної служби України.

Існуюча в цей час у країні система державної підтримки розвитку малого підприємства в цілому сприяла виконанню вже протягом дев'яти років заходів Національної програми, що сприяло подальшому розвитку підприємства в Україні: вдосконаленню нормативно-правової бази, впровадженню регуляторної політики, забезпеченню інформування громадськості та підвищенню освітнього рівня підприємців із питань ведення власної справи, зменшенню безробіття в регіонах (рис. 1).

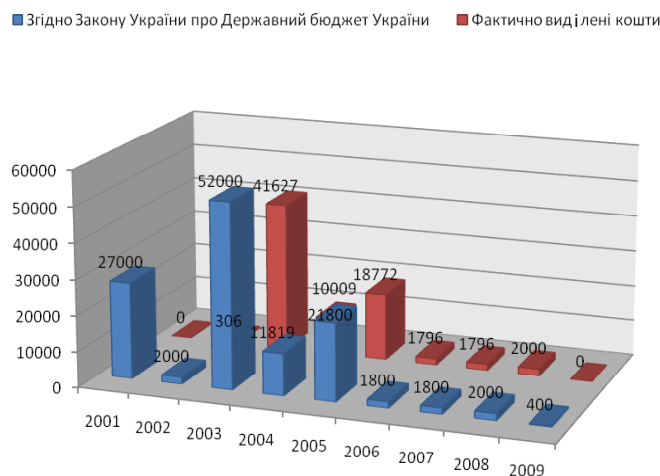

Рис. 1. Фінансування Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, тис. грн

З цих даних очевидно, що, по-перше, починаючи з 2003 р., фінансування малого підприємства різко скорочують, а в 2006–

2008 рр. воно перебувало практично на одному рівні (1,8–2,0 млн грн). По-друге, будь-яка запланована величина коштів, що виді-

ляли з бюджету, хоча й у меншій сумі, але освоювалася бізнесом. У 2009 р. з державного бюджету планували виділити 400 тис. грн на розвиток малого підприємництва, але ця сума фактично не надійшла малому й середньому бізнесам [5, с. 127]. Станом на 01.01.2011 р. на виконання заходів Національної програми з передбачених Державним бюджетом України на 2010 р. 700 тис. грн Держкомпідприємство не отримало у зв'язку з відсутністю затвердженого порядку використання державного бюджету [6]. З 2010 р. і до сьогодні державне фінансування малого підприємництва взагалі відсутнє.

Отже, фінансування малого підприємництва в Україні становить таку мізерну частку, що його відсоток – четверті або п'яті знаки після "0". Як зазначалося раніше, у

Японії ця величина щорічно становить 0,3% видаткової частини бюджету країни. Цю тенденцію спостерігають і в інших розвинутих країнах світу.

Останніми роками держава майже не виділяє кошти на гранти для старт-апів, мікрокредитів для підтримки молодих підприємців і навчання бізнесу. Разом з тим, українські малі й середні підприємства створюють лише 18% робочих місць, що значно менше, ніж у США (42%), Німеччині (46%), Франції (54%), країнах ЄС (72%), Японії (78%) [7, с. 33].

На відміну від багатьох зарубіжних країн, в Україні мале підприємництво, на жаль, не відіграє вагомій ролі в соціально-економічному розвитку суспільства, про що свідчить незначна частка малого бізнесу у ВВП країни (рис. 2).

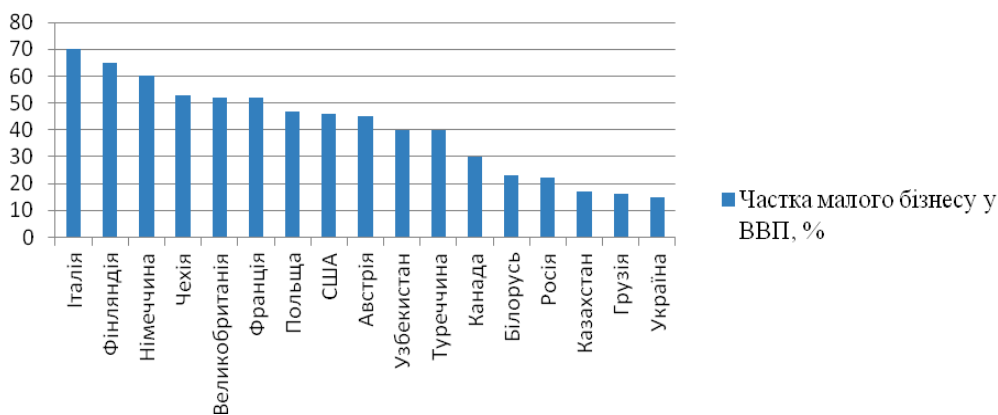

Рис. 2. Частка малого бізнесу у ВВП різних країн світу, %

Наведені дані свідчать про істотне відставання за основним народногосподарським критерієм – частка малого бізнесу у ВВП України порівняно з провідними соціально-економічними країнами світу, у тому числі – з Білорусією, Росією, Казахстаном та Грузією, які в практично однакових умовах розвитку економіки мають вищий показник головного індикатора стану національного господарства [8, с. 70]. Так, показник ВВП України становить 15%, Грузії – 16%, Казахстану – 17%, Росії – 21%. Водночас ВВП у

країнах ЄС значно перевищує Україну: наприклад, у Італії в 4,7 разів, Німеччині – 4 рази, Франції – 3,5 разів, США – 2,9 разів, Туреччині – 2,7 разів тощо. Таким чином, унаслідок цього Україна втрачає щорічно мільярди гривень.

Незважаючи на це та інші негативні явища, що впливають на розвиток малого підприємництва в Україні, рівень ВВП, зайнятість населення, малий бізнес є відносно стабільним, про що свідчить кількість малих підприємств в Україні за 18 років (рис. 3).

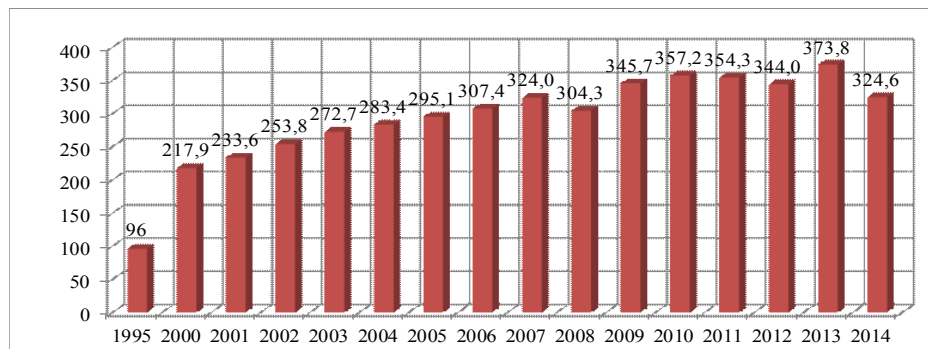

Рис. 3. Кількість малих підприємств в Україні, тис. од.

Деяке скорочення кількості малих підприємств в Україні за 2014 р. відносно 2013 р. (на 8,6%) зумовлено виключенням суб'єктів підприємництва АР Крим та інших територій.

Аналіз результатів кількісних характеристик свідчить про те, що, починаючи з 1995 р., спостерігаємо зростання кількості малих підприємств в Україні. Динаміка загальної їх кількості демонструє стійку тенденцію до зростання [9, с. 281]. У 2008 р. їх зменшилося на 20 тис. Це пов'язано з початком економічної кризи в Україні, а найголовніше – з двократною девальвацією гривні. З 2009 р. кількість малих підприємств в Україні майже не змінюється (згідно з даними служби Держкомстату України). На основі цих даних Індекс споживчих цін у країні з урахуванням інфляції становить: у 2010 р. – 109,1; у 2011 р. – 104,6; у 2012 р. – 99,8; у 2013 р. – 101,0.

Звісно, що головним фінансовим результатом діяльності підприємництва, у тому числі й малого, є прибуток, який, своєю чергою, залежить від обсягу реалізованої продукції суб'єктів підприємництва. Як збільшення кількості малих підприємств в Україні практично за весь час (рис. 3), так і загальний обсяг реалізації продукції за останні 5 років збільшується й має такі результати (табл. 2) [9, с. 272]. При цьому обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств становить значну частину (від 94,3% до 95,2%), фізичних осіб – підприємців – від

4,8% до 5,7%. Тобто основна частина обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) поступає від підприємств – юридичних осіб. Підприємство – юридична особа – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади, органом місцевого самоврядування або іншими суб'єктами для задоволення суспільних і особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами. Однак право користування останнім варіантом спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва мають (в основному) тільки підприємства – юридичні особи третьої групи спрощеної системи оподаткування (табл. 1). Це відкриває шляхи до зловживання, особливо в системі торгівлі й суспільного споживання. У цих підприємствах створюють малі адміністративні комплекси (МАК), які, відповідно до чинного законодавства, формуються в форматі суб'єктів малого підприємництва з правом використання спрощеної системи оподаткування, наприклад: відділ алкогольних і безалкогольних напоїв, кондитерських, м'ясо-ковбасних виробів тощо. У результаті базові підприємства отримують надприбутки (наприклад, система ресторанів), а держава – скорочені податки до бюджету.

Таблиця 2

Обсяг реалізації продукції суб'єктів малого підприємництва за останні роки*

Показники/роки	2010	2011	2012	2013	2014
Усього, млн грн	3596646,4	4202455,2	4459818,8	4334453,1	4334769,5
Підприємства, млн грн	3366228,2	33991239,4	4203169,6	4050215,0	4045727,1
Відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	93,6	95,0	94,2	93,4	93,3
Фізичні особи-підприємці, млн грн	230418,2	211215,8	256649,2	284238,1	289042,4
Відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	6,4	5,0	5,8	6,6	6,7

*Без урахування результатів діяльності банків і бюджетних установ.

Малий бізнес в Україні поки значно відстає від бізнесу промислово розвинутих країн. Але в нашій країні є більше резервів для подальшого зміцнення його позицій. Незважаючи на більш-менш стабільний розвиток суб'єктів малого підприємництва, у країні існує значна кількість проблем державного регулювання (дерегуляції) їх діяльності. Наразі особливо гостро ця проблема постає на етапі прийняття Державного бюджету України на 2016 р. на основі Нового Податкового кодексу, який викликає багато нарікань.

IV. Висновки

До загальних негативних факторів, що впливають на діяльність малих підприємств, належать зниження ліквідності, низька платоспроможність та інвестиційна активність тощо. До специфічних пропозицій, які по-

требують якнайшвидшого вирішення, належать такі:

- по-перше, це збільшення доступу до додаткових фінансових ресурсів і можливості використання їх для інвестування та підтримки малого бізнесу;
- по-друге, необхідно звернути увагу на високу залежність малого бізнесу від внутрішнього попиту, тому що малий бізнес, в основному, орієнтований на задоволення потреб населення й підприємств. У зв'язку з цим необхідно якомога швидше повернутися до системи пільгового кредитування суб'єктів малого підприємництва;
- по-третє, необхідно на законодавчому рівні внести зміни стосовно недоцільності використання схеми малого бізнесу "передплата за продукцію – відванта-

- ження продукції” (особливо у сфері роздрібно́ї й дрібнооптово́ї торгівлі, виробництва будівельних матеріалів) при роботі з великими виробниками й постачальниками;
- по-четверте, міським органам самоврядування виділяти кошти з позабюджетних фондів на підтримку розвитку інфраструктури малого підприємництва;
 - по-п’яте, в умовах кризи в країні не треба насаджати обов’язкове використання касових апаратів у системі торгівлі на ринках, що може спровокувати відхід у тіньовий сектор малого бізнесу або мінімізувати податкові надходження до міських бюджетів в умовах відсутності платоспроможного попиту;
 - по-шосте, на перехідний період (наприклад, на перше півріччя 2016 р.) для суб’єктів малого підприємництва треба залишити чинну в попередньому році спрощену систему оподаткування суб’єктів малого бізнесу, а для аграріїв – зберегти пільгову систему оподаткування в тому вигляді, який вона мала в 2015 р.

Список використаної літератури

1. Пивоваров М. Г. Кардинальні зміни ознак малих підприємств у національному господарстві країни та шляхи їх удосконалення / М. Г. Пивоваров // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2012. – № 6. – С. 263.
2. Про внесення змін в Податковий кодекс України і деякі законодавчі акти України про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності: Закон України від 04.11.2011 р. № 4014-VI.
3. О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины относительно государственной налоговой службы и в связи с проведением административной реформы в Украине: Закон Украины от 05.07.2012 г. № 5 083-VI.
4. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.12.2010 р. № 1085/2010.
5. Ващенко К. О. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь / К. О. Ващенко, З. С. Варналій, В. Є. Воротін та ін. – Київ: Держкомпідприємство, 2008. – 226 с.
6. Аналіз застосування суб’єктами малого підприємництва спеціальних режимів оподаткування [Електронний ресурс] // Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. – Режим доступу: http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=46494&cat_id=56601.
7. Корінев В. Л. Стан, розвиток та державне регулювання діяльності малих підприємств в Україні: монографія / В. Л. Корінев, М. Г. Пивоваров та ін. – Запоріжжя: КПУ, 2009. – 244 с.
8. Солоїд О. В. Механізм підвищення конкурентоспроможності малих підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Солоїд Олена Вікторівна. – Хмельницький, 2012. – 215 с.
9. Статистичний щорічник України за 2014 рік. – Київ, 2015. – 586 с.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2015.

Пивоваров М. Г. Парадигма развития малого предпринимательства в Украине: анализ, проблемы и пути её усовершенствования

В статье приведено шесть этапов становления, развития и основные характерные особенности каждого из этапов субъектов малого предпринимательства. Оно является основным сектором рыночной экономики и обеспечивает рост ВВП, расширяет сферу занятости населения и содействует экономическому и социальному развитию страны.

Несмотря на позитивные и негативные явления развития субъектов малого предпринимательства в Украине, малый бизнес работает относительно стабильно. Приведены общие и специфические негативные факторы, которые влияют на деятельность малых предприятий, а также предложены пути для их устранения.

Ключевые слова: парадигма, малые предприятия, этапы развития предпринимательства, упрощенная система налогообложения, государственная программа поддержки бизнеса, реализация продукции, ВВП, пути улучшения работы субъектов малого предпринимательства.

Pyvovarov M. The Paradigm of Development of Small Business in Ukraine: Analysis, Problems and Ways of Its Improvement

Small business is a major sector of the market economy, promotes the competitiveness of the products of the national economy, provides growth of gross domestic product, fills the domestic commodity market, expands the scope of employment and promote economic and social development of the country.

In 24 years of Ukrainian independence the system of small business was a difficult path in economic, political and social dimension. This path was characterized by a significant number of changes to the regulatory system that positively or negatively affect the development of small business.

According to the author, the article shows the six stages of formation and development of small businesses, since even the conditions of the former USSR in the late 80s of the XX century and the beginning of 1990, but the present. We investigated the characteristics of head of each of the stages.

During this time, many times amended the terms of the development of small businesses, including the system of taxation of small businesses that work for the simplified system. Change the name and function of an organ of state regulation and business development in Ukraine, carries out the state support system for SME development, established the role of small business in GDP. Despite these positive and negative effects of sub'ektiv small business in Ukraine, small business operates is relatively stable, as evidenced by official data state the number of small businesses and the volume of sales in Ukraine.

At the end of the article are general and specific negative factors that influence the activity of small enterprises, and recommended ways to overcome them:

firstly, the increase of access to additional financial resources and the possibility of using them for investment and support for small businesses;

secondly, to draw attention to the high dependence of small business on domestic demand, so that a small business is mainly focused on the needs of the population and enterprises. In connection with this world need as possible rather return flight system for crediting of small businesses;

thirdly, MUNICIPAL government to provide funds from extra-budgetary funds to support infrastructure development of small businesses;

fourthly, transitional period, such as the first half of 2016, for small businesses should maintain active in the previous year a simplified system of taxation of small businesses and farmers to preserve preferential tax system in the form in which it was 2015 year.

Key words: *paradigm, small businesses, enterprise development stages, a simplified tax system, a state program of business support, product sales, gross national product, ways to improve small business sub'ektiv.*